

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р ТАНЯ ВИКТОРОВА БУРДЕВА

ПУ „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 8. Изкуства

професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

(история на музиката)

Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-21-74 от 18. 01. 2023.г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ е определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ по област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство (история на музиката), обявен за нуждите на катедра Музика към Педагогически Факултет (Държавен вестник, бр. 92 от 18. 11.2022 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“).

За участие в обявения конкурса е подала документи гл. ас. д-р Антония Пенева Балева от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от гл. ас. д-р Антония Пенева Балева комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“ и включва следните документи:

- Молба до Ректора за допускане до конкурса
- Автобиография – европейски формат
- Диплома за висше образование – магистър
- Списък на научните трудове
- Списък на цитиранията
- Справка за съответствие с минималните национални изисквания
- Анотации на научните трудове на български език
- Анотации на научните трудове на английски език
- Самооценка за научните приноси
- Декларация за оригиналност и достоверност

- Удостоверение за трудов стаж
- Документи за учебна работа
- Документи за научноизследователска работа
- Документи за художественотворческа дейност
- Копия на научните трудове

Кандидатът гл. ас. д-р Антония Пенева Балева е приложила общо 43 научни труда: 3 монографии, 37 научни статии, от които 33 са на български език, 2 – на английски език, 2 – на руски език, 3 учебни помагала за студенти.

Кратки биографични данни

Гл. ас. д-р Антония Пенева Балева е завършила АМТИИ през 1986 г. Тя е магистър по педагогика на обучението по музика, с квалификация учител по музика. От 1986 до 1988 година е работила като учител по музика в ЕСПУ „К. Константинов“, гр. Сливен. През 1988 г. е постъпила на работа в ПУ „Паисий Хилендарски“ като асистент по музикална литература и музикален анализ. През 2002 г. е придобила образователната и научна степен „доктор“. Понастоящем преподава различни музикални дисциплини в специалностите на Педагогически факултет.

Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност

Гл. ас. д-р Антония Балева има богат педагогически опит и дългогодишен преподавателски стаж в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Тя преподава в специалностите „Музика“, „Педагогика на обучението по музика“, „Джаз и поп изпълнителско изкуство“, НУП, НУПче, ПУП, ПНУП р.о., ПНУП з.о., Педагогика на обучението по изобразително изкуство, Графичен дизайн с реклама, Социални дейности. Води лекции, семинарни и практически упражнения по задължителни, избираеми и факултативни дисциплини. За нуждите на специалностите от Педагогически факултет тя е разработила лекционни курсове по дисциплините: „История на музиката“, „Музикална естетика“, „Музикален анализ“, „Интеграция на музиката с другите изкуства“, „Музикална литература за деца“, „Музикални жанрове и форми“, „Стилови направления в музиката“, „Музикално творчество за деца“, „Интеграция на музиката с изобразително изкуство в обучението“ „Музика и визуални изкуства“, „Музика в социалните дейности“ и др. Гл. ас. д-р Антония Балева е автор и на учебни програми по гореизброените дисциплини от учебните планове на отделните специалности.

Явно е, че гл. ас. д-р Антония Балева е вложила много труд и професионални компетентности като педагог в учебно-преподавателската си дейност – факт, който оценявам високо.

Гл. ас. д-р Антония Балева е осъществила научно ръководство на петима дипломанти от специалност „Педагогика на обучението по музика“. Консултант е на седем студентски научни статии за участие в ежегодните студентски научни форуми, провеждани от Педагогически факултет.

Гл. ас. д-р Антония Балева е участвала в **пет национални научни и образователни проекта и в един международен художествено-творчески проект** под патронажа на фондация „Покана за живот“, по програма за трансгранично сътрудничество на Европейския съюз.

Академичният педагогически опит, осъществената **учебно-педагогическа и проектна дейност** на гл. ас. д-р Антония Балева отговарят изцяло на критериите за заемане на академичната длъжност *доцент*.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Научната продукция на гл. ас. д-р Антония Балева отговаря на съответните административни изисквания за участие в конкурса за „доцент“ - тя е реализирала множество научни публикации: монографии, статии, доклади, учебни помагала.

Научноизследователската дейност на гл. ас. д-р Антония Балева анализира и разработва проблеми на музикалноисторическата наука, с което отговаря на необходимостта от съвременно познание и предизвиква вниманието на интересуващите се от проблемите на музикознанието и музикалното изкуство: музиковеци, изпълнители, педагози, преподаватели във ВУЗ, студенти.

Основният монографичен труд и останалите трудове, които са предоставени за разглеждане са стойностни и са пряко ориентирани към научната и учебната работа. Научната продукция очертава интересни области за теоретико-приложни изследвания в полето на музикалната история, музикалната естетика, философията на музиката, историята на изкуството, културологията – все значими за професионалното направление аспекти.

Научно-изследователската дейност на гл. ас. д-р Антония Балева се състои от 3 монографии, 37 научни статии, 3 учебни помагала за студенти. Всички те са разработени и публикувани след придобиване на научно образователната степен „доктор“ и са в областта на

гореописаната научна проблематика. Наукометричните показатели на гл. ас. д-р Антония Балева надминават минималните национални изисквания.

МОНОГРАФИИ

Монографията „**Музика и време. Философски, естетически и исторически фрагменти**“ е представена като основен хабилитационен труд.

Като приносен момент бих определила това, че изследването на отношението музика - време се осъществява през призмата на взаимната обвързаност между различни научни области: история, философия (философия на музиката), естетика (музикална естетика), психология (музикална психология) и др. Затова определям като положително качество на труда многоаспектния подход. Поради философската дълбочина на разглеждания проблем проучванията, анализите и интерпретациите следват многообразни посоки, търсят подходящи аналогии, откриват връзки, правят интересни препратки и асоциации.

В най-общ план нишката на изложението върви от разглеждане на връзката на музиката с историята и философията към проследяване на развитието на възгледите за музикалното изкуство и феномена *време* до конкретизация на понятията *хронотон*, *темпоралност*, *музикално време* и др. Като позитивна страна на труда отбелязвам и това, че спецификата на дисциплините *история на музиката* и *музикална философия* е изведена на базата на взаимовръзките между изкуството музика с историята и философията. Разгледани са рецептивни теории и възгледи от областта на историята - рецептивната история, естетиката - рецептивната естетика (К. Далхауз, Х. Яус, В. Изер, Х. Гадамер). Посочените автори тълкуват възприятието не само като пасивен акт. Според тях възприемащият субект заема значимо място в цялостния художествено-творчески процес. Рецептивните нагласи на изпълнителите и слушателите – постоянно променящи се и обновяващи смисъла на произведението, активират неговото битие и определят съществуването му във времето. Разгледано е също така развитието на философските и естетическите концепции за изкуството и музиката в творчеството на едни от най-изявените автори в тази област – Алексей Лосев и Теодор Адорно. Изложени са теориите на още много автори, тълкуващи релацията музика-философия (Валентина Холопова, Николаус Арнонкур, Роджър Скрутън, Джеролд Левинсън, Владимир Янкелевич, Иля Йончев, Кристина Япова и др.)

В страниците, посветени на *музиката и времето*, се търси отговор на въпросите за същността на тези два феномена и тяхната иманентна връзка. Гл. ас. А. Балева отбелязва, че няма единни по характер дефиниции за това в какво се изразява спецификата на музиката,

какъв е нейният смисъл – изложени са теории, които изучават социокултурното битие на музиката, в което са преплетени разнообразни по характер проблеми: онтологични, епистемологични, психологически, културологични, естетически, семиотични и др. Гл. ас. д-р А. Балева е проявила необходимото умение да излага и тълкува различни теории и виждания, да прави необходимите обобщения и изводи, следвайки целите на научната разработка. Същото умение е проявила и в изложението по-нататък, визирайки някои от най-ярките имена, теории и концепции, свързани с изучаване и осмисляне на природата на времето. В хронологичната последователност на автори и идеи тя е акцентирала върху тези от тях, които насочват и изясняват връзката на феномена *време* с изкуството и в частност с музиката.

В последната глава на монографията се търси отговор на въпроса защо се налага използването на няколко различни понятия и категории, изразяващи отношението музика – време (разграничаването на *време в изкуството* и *художествено време*, *време в музиката* и *музикално време*). Изложени са схващанията по разглеждания проблем на композитори като Игор Стравински, Оливие Месиен, Пиер Булез, Карлхайнц Щокхаузен и др. Изведени са някои от най-важните особености на понятията *хронотоп*, *темпоралност*, *музикално произведение*, *музикален текст*, *музикална нотация* и др.

В цялостния текст на монографията, освен че са изложени множество теории на най-различни автори от разнопосочни области на науката и изкуството, но те са представени по интересен за читателя начин. Това прави изложението четивно и заслужава положителна оценка. Примерите, илюстрациите, цитатите допълнително провокират интереса. А това е важно, защото по този начин книгата може да привлече вниманието на възможно по-широк кръг читатели, включително и на най-младите, израснали с дигиталните технологии.

Втората монография е озаглавена „**Музикалното възприемане. Историко-теоретични аспекти.**“. Тя е написана в характерния за гл. ас. д-р Антония Балева стил – отделните музикални процеси и явления, събития и личности да бъдат анализирани в широк исторически и културен контекст. Този подход смятам и за приносен, тъй като възприятието на реципиента е особено съществен проблем за музиката, като най-абстрактното изкуство, предизвикващо у слушателя богат поток от представи, асоциации, мисли, породени от проникването във вложените идеи и значения с присъщата им многопланова натовареност (символична, метафорична, асоциативна, културологична и др.) Избраният подход е наложил проучване на разнородна по тематика и жанр литература – научни монографии и статии, справочни и художествени източници, интервюта, статии от специализирани периодични издания и др. Търсенията на автора са многопосочни: музикалното възприемане е разгледано в

контекста от една страна на общата музикална култура на масовия слушател и от друга – на музикалнотеоретичното и историческо знание; потърсена е ролята на музикалното възприемане в преподаването на история на музиката; тълкувани са нюансите на понятията „музикално възприемане“, „музикално възприятие“, „рецепция“ на базата на взаимовръзката с психологията; изведени са различни аспекти на процесуалността на музикалното възприемане, което се развива успоредно с развитието както на естетическите идеали, културния и исторически опит, така и на самото музикално изкуство и др.

Третата монография е посветена на **музикалната култура на XVII и XVIII век („Аспекти на музикалната култура XVII – XVIII век“)**. Видни учени-философи като Фр. Шлайермахер, Х. Гадамер, М. Хайдегер и др. смятат, че за разбирането и тълкуването на историята, на културата, на артефактите, на произведенията на изкуството и др. голямо значение има „дистанцията на времето“. В този смисъл „голямата музика“ от визираните две столетия винаги е била и ще бъде обект на непресъхващ интерес, какъвто е проявила и гл. ас. д-р А. Балева. Осъществен е необходимият широкоспектърен литературен поглед върху исторически, културологични, естетически и изкуствоведски изследвания.

СТАТИИ

Гл. ас. д-р А. Балева е представила 37 статии. Тяхната тематика най-общо може да се диференцира в следните посоки:

– методиката на обучение по история на музиката – третира проблеми като успешни стратегии за обучение, образователни алтернативи, методически насоки за приложение на иновативни подходи

– Актуалните проблеми на музикалното образование в контекста на информационно-комуникационната среда

– музикалнопросветителската дейност

– отношението на студентите от музикални и педагогически специалности към музиката и другите изкуства

– обучението по музика и съвременната образователна среда

– отношенията между музикознанието, историята и философията: релацията музика-време; философско-естетическите и музиковедски концепции, свързани с проблема музика-време; информационно-комуникативната функция на музикалното изкуство в контекста на проблема музика-време; музикалната рецепция в контекста на музикалната история; специфики на филогенезата на музикалното възприятие и др.

Всички статии са резултат от личния професионален опит на автора, като систематизират творческите търсения и идеи от дългогодишната научна и педагогическа дейност.

УЧЕБНИ ПОСОБИЯ

Оценявам положително предоставената възможност студентите да се докоснат до широк кръг текстове от научна литература – музиковедска, изкуствоведческа, литературоведческа, културологична и др. В трите христоматии, две от които в съавторство („Музикалната култура 1600 – 1750. Музиката на Барока”, „Музикалната култура през втората половина на XVIII и началото на XIX век. Идеи. Стиллове. Творци” и „Музикалната култура през втората половина на XVIII и началото на XIX век. Революцията в музиката”) са предложени текстове, отнасящи се до философско-естетически възгледи, периодизация, стиллове и жанрове, творци и произведения. Съставени са хронологични таблици със значими дати, събития и личности. Христоматиите имат конкретно-приложно значение и определено са в помощ на обучението на студентите от музикалните специалности.

Приноси и цитирания

Приемам формулираните от кандидата приноси, ориентирани към аспектите на съвременното музикознание. Представените научни трудове обогатяват българската музикална научна и учебна литература, насочена към музикалноисторическа проблематика, въпроси на естетиката и философията. Приносите могат да се диференцират като:

– Теоретични приноси, насочени към проучване и извеждане на концепции, теории, модели на базата на холистичния подход, който реализира интеграцията между отделни научни дисциплини. Именно на тази основа са разгледани проблемите, свързани с отношението музика-време и спецификата на музикалното възприемане. Съвкупността от монографии и статии обогатява българската музикална научна и учебна литература, насочена към музикалноисторическата проблематика и нейната взаимосвързаност със съвременни научни идеи, теории и постановки от психологията, философията, социологията, културологията.

– Практико-приложни приноси, очертаващи практически насоки за работа (актуални технологии, форми, методи, подходи на работа). Разработени са въпроси, свързани с преподаване на история на музиката, които намират практическо приложение в сферата на музикалното образование и обучение.

Забелязаните **цитирания** са 12 на брой – 10 в монографии и колективни томове с научно рецензиране и 2 в нереферирани списания с научно рецензиране. Тази част от

Справката за изпълнение на минималните национални изисквания убедително защитава научните търсения на гл. ас. д-р Антония Балева в професионалното направление. Като доказателство са приложени всички цитиращи публикации.

Оценка на личния принос на кандидата

Дългогодишната преподавателска и научна дейност на гл. ас. д-р Антония Балева и очертаните приноси в научноизследователската дейност отговарят на областта и професионалното направление на обявения конкурс. Формулираните приноси и получени резултати са нейна лична заслуга.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Антония Балева отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Гл. ас. д-р Антония Балева е представила значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“.

Постигнатите от гл. ас. д-р Антония Балева резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на минималните национални и допълнителните изисквания на Педагогически факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогически факултет за избор на гл. ас. д-р Антония Балева на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство (история на музиката).

11. 03. 2023 г.

Рецензент:

Проф. д-р Таня Бурдева